

DOCENDO DISCIMUS

Дніпропетровський
національний університет

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Назва проекту

ЕЛЕКТРОРАКЕТНІ ДВИГУНИ

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ

Збільшення часу функціонування космічних апаратів (КА), зокрема, супутників зв'язку до 10...15 років приводить до необхідності розробки електрореактивних рушійних установок (ЕРРУ) для систем орієнтації КА і маршових задач, як найбільш перспективних у порівнянні з існуючими (газовими, хімічними й ін.) рушійними установками (РУ). Застосування ЕРРУ на КА дозволяє при суттєвому збільшенні часу активного існування КА знизити масові характеристики РУ і відкриває принципову можливість рішення задач тривалих польотів у космосі, практично нездійсненних за допомогою хімічних ракетних двигунів, а також якісно нові можливості використання могутніх ЕРРУ для маршових задач і комерціалізації космосу

Високий питомий імпульс тяги; збереження працездатності в широкому температурному діапазоні, у тому числі і при негативних температурах; нетоксичність і пожежовибухобезпечність робочої речовини; висока надійність завдяки дублюванню основних вузлів і агрегатів; модульне виконання конструкції, що дозволяє без доробки встановлювати їх на різні космічні об'єкти.

ЗАДАЧІ, ДЛЯ РІШЕННЯ ЯКИХ ЕФЕКТИВНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЕРД:

1. Забезпечення прецизійної орієнтації і стабілізації просторового положення високоорбітальних КА.
2. Корекція орбіт штучних супутників Землі з метою усунення помилок виведення і їхніх змін протягом терміну активного існування .
3. Переведення КА з низької опорної (навколоземної) орбіти на більш високу. Типовою для цього класу є задача виводу КА на геостаціонарну або на високу еліптичну орбіту.
4. Здійснення польоту КА до інших планет Сонячної системи, астероїдам, кометам.

СТАЦІОНАРНИЙ ПЛАЗМОВИЙ ДВИГУН ІЗ ЗАМКНУТИМ ДРЕЙФОМ ЕЛЕКТРОНІВ

Фізичний принцип роботи СПД полягає в електростатичному прискоренні іонного потоку в замагніченій плазмі і дрейфом електронів в $E \times H$ полях з наступною нейтралізацією об'ємного заряду іонів на виході електронами за допомогою спеціального нейтралізатора для забезпечення електронейтральності КА. Щільність струму іонного пучка в такому двигуні дорівнює $\sim 100 \text{ м/см}^2$.

Переваги: простота конструкції прискорювача і системи живлення, що забезпечує високу надійність роботи всієї ЕРРУ, легке регулювання тяги в досить широкому діапазоні за допомогою витрати і напруги, а також можливість точної підтримки тяги на необхідному рівні, досить великий ресурс роботи, що може бути доведений до 10000 год. і більш, високі динамічні характеристики з великою кількістю включень (105), що дуже важливо для системи орієнтації КА, низькими питомими масовими характеристиками $\sim 1 \text{ кг/кВт}$.

ПЛАЗМОВІ ДВИГУНИ ДНУ

На сьогоднішній день у ДНУ розроблені зразки стаціонарних плазмових двигунів Д-47, Д-60, Д-90, і одно- і двоступінчастих двигунів з анодним шаром Д-33, Д-50, Д-100, що дозволяють перекрити широкий діапазон тяги (20-100 мН) при питомому імпульсі від 10000 до 25000 м/с.

Ці двигуни після відповідної доробки можуть бути використані в системах орієнтації, стабілізації і корекції орбіт космічних апаратів різного призначення, а також як технологічні джерела іонів високих енергій для одержання атомно чистих поверхонь перед нанесенням зміцнюючих і декоративних покриттів.

ПЛАЗМОВИЙ АМПУЛЬНИЙ НЕЙТРАЛІЗАТОР «ФОБОС»

Плазмовий ампульний нейтралізатор «Фобос» розроблений для струмової нейтралізації пучка системи інжекції позитивних іонів у рамках міжнародного експерименту «Діон» проекту «Фобос». Він виконаний за оригінальною ампульною схемою, як робоче тіло використане сполучення лужних металів.

Параметри нейтралізатора можуть бути форсовані на струм до 1 А і згодом роботи до 1000 годин.

Для малих супутників може бути використаний як:

- катод-нейтралізатор плазмових двигунів малих тяг;
- нейтралізатор потенціалу поверхні супутника;
- джерело плазми для фізичних експериментів у космосі.

ХОЛЛОВСЬКИЙ ДВИГУН МАЛОЇ ПОТУЖНОСТІ Д-37

На сьогодні основні зусилля спрямовані на розробку холловських двигунів малої потужності (до 100 Вт), що можуть бути використані в складі рушійних установок мікросупутників. Одним з найбільш перспективних є двигун Д-37.